

Zabezpečovacie prostriedky, ktoré prichádzajú do úvahy na zabezpečenie pohľadávok poskytovateľa zo Zmlúv o poskytnutí NFP v rámci OP KŽP:

A) Záložné právo

Základné funkcie záložného práva:

Podľa ustanovenia §151a Občianskeho zákonníka záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva, ak pohľadávka nie je včas a riadne splnená. Základný význam záložného práva spočíva v tom, že jeho existencia výraznou mierou posilňuje právne postavenie veriteľa. Záložné právo plní dve základné funkcie a to:

1. Zabezpečovaciu funkciu, ktorá spočíva v tom, že veriteľ do splatnosti pohľadávky má svoju pohľadávku právne zabezpečenú pre prípad, že dlžník nesplní svoj dlh. V takom prípade sa veriteľ bude môcť uspokojiť zo zálohu, a teda samotná jeho existencia núti dlžníka splniť dlh.
2. Uhradzovaciu funkciu, ktorá spočíva v práve záložného veriteľa uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia zo zálohu ak splatná pohľadávka, ktorá je zálohom zabezpečená, nie je včas a riadne splnená.

Záložca:

V zmysle Zákona o EŠIF záložcom môže byť prijímateľ, partner, užívateľ, dodávateľ alebo akákoľvek iná osoba, vlastníaca majetok, na ktorý možno platne zriadiť záložné právo. Záložcom teda môže byť v zásade akákoľvek osoba, ktorá je ochotná zaťažiť svoj majetok záložným právom.

Záloh:

Zálohom môžu v zmysle VZP byť veci, práva alebo iné majetkové hodnoty. Zálohom môže byť aj súbor vecí a práv alebo iných majetkových hodnôt, podnik, časť podniku alebo iná hromadná vec. Zálohom môže byť aj spoluvlastnícky podiel. Zálohom môže byť buď majetok nadobudnutý z NFP alebo iné veci, práva alebo majetkové hodnoty vo vlastníctve prijímateľa alebo tretej osoby. Základným predpokladom, aby vec, právo alebo iná majetková hodnota mohla byť zaťažená záložným právom, je jej prevoditeľnosť. Obmedzenia týkajúce sa majetkových hodnôt, ktoré môžu byť spôsobilým predmetom záložného práva vyplývajú z verejnoprávných predpisov (napr. zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov, zákon č.446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov). Zálohom môžu byť predmety právnych vzťahov, ktoré v čase zriadenia a vzniku záložného práva existujú, ale aj také, ktoré záložca nadobudne v budúcnosti, alebo ktorých vznik závisí od splnenia podmienky.

Kritériá pre výber vhodného zálohu:

1. Komerčná využiteľnosť - t. j. či je tento komerčne využiteľný a pre aký okruh záujemcov, nakoľko vysoká komerčná využiteľnosť zálohu a z nej vyplývajúci vysoký dopyt na trhu podstatne zvyšuje šancu poskytovateľa ako záložného veriteľa na uspokojenie jeho pohľadávky výkonom záložného práva.
2. Určitosť - záloh musí byť v záložnej zmluve vymedzený dostatočne určito, detailne a komplexne, vrátane súčastí a príslušenstva, aby nemohlo dôjsť k zámene s inou vecou. Neurčité vymedzenie zálohu v záložnej zmluve spôsobuje jej neplatnosť, preto na to treba prihliadať pri výbere vhodného zálohu tak, aby ho bolo možné v záložnej zmluve dostatočne určito vymedziť.
3. Prevoditeľnosť - záloh, ktorý má byť zo strany SO akceptovaný, musí byť voľne prevoditeľný z hľadiska právneho, funkčného, technického.

4. Hodnota zálohu - musí byť rovnaká alebo vyššia ako súčet už vyplateného NFP a tej časti NFP, ktorú prijímateľ žiada vyplatiť na základe predloženej žiadosti o platbu. Osobitne treba pri posudzovaní vhodnosti zálohu z hľadiska jeho hodnoty postupovať v prípade projektov spolufinancovaných bankou, s ktorou má RO uzatvorenú zmluvu o spolupráci a spoločnom postupe. V prípadoch postupného zriaďovania záložného práva by mal SO dbať o to, aby hodnota zálohu bola vždy rovnaká alebo vyššia ako je súčet pohľadávky banky a pohľadávky RO, zabezpečených spoločným záložným právom na majetok prijímateľa.
5. Právny stav zálohu - dôležitým kritériom pre rozhodovanie SO o akceptovaní určitého zálohu je skutočnosť, či je tento zaťažený ťarchami, vecnými bremenami, inými záložnými právami, nájomnými prípadne inými právami, ktorých existencia značným spôsobom komplikuje speňaženie zálohu v prípade výkonu záložného práva.
6. Akceptácia zálohu zo strany SO - akceptovanie ponúkaného zálohu je slobodným rozhodnutím záložného veriteľa – iba záložný veriteľ má výlučné právo sa rozhodnúť, či ponúknutý záloh akceptuje, v akom rozsahu a v akej hodnote.

Od druhu zálohu, jeho povahy, najmä v súvislosti s jeho komerčnou využiteľnosťou a dopytom trhu po danom zálohu, závisí rýchlosť výkonu záložného práva a úspešnosť uspokojenia pohľadávky záložného veriteľa. SO musí pri zriaďovaní záložného práva postupovať s odbornou starostlivosťou a posúdiť záloh v každom jednotlivom prípade tak, aby bol dodržaný základný účel záložného práva, a to možnosť záložného veriteľa dostatočne sa uspokojiť zo zálohu, keď jeho pohľadávka zo Zmluvy o poskytnutí NFP nie je včas a riadne splnená. SO je preto oprávnený a súčasne povinný posúdiť vhodnosť resp. nevhodnosť prijímateľom navrhovaného zálohu. Bližšie pravidlá týkajúce sa zriadenia, vzniku, zániku a výkonu záložného práva budú obsahom záložnej zmluvy.

B) Banková záruka

Banková záruka vzniká písomným vyhlásením banky v záručnej listine, že uspokojí veriteľa do výšky určitej peňažnej sumy podľa obsahu záručnej listiny, ak dlžník nesplní určitý záväzok, alebo sa splnia iné podmienky určené v záručnej listine. Bankovú záruku môže potvrdiť aj iná banka, v takom prípade môže veriteľ uplatniť svoje nároky voči ktorejkoľvek z týchto bánk.

Vhodný zabezpečovací prostriedok, aj keď pre prijímateľa značne finančne náročný.

C) Zabezpečovacia zmenka

Zmenka je individuálne emitovaný, obchodovateľný cenný papier, ktorý plní úverovú, platobnú a zabezpečovaciu funkciu. V súčasnosti je použitie zabezpečovacej zmenky zo strany RO/SO možné v súlade s § 25 odsek 9, Zákona o EŠIF, ktorý znie: „*Na zabezpečenie pohľadávky poskytovateľa je poskytovateľ oprávnený prijať od prijímateľa zmenku ako zabezpečovací prostriedok.*“

Zabezpečovacia zmenka prichádza do úvahy ako vhodná forma zabezpečenia pohľadávok RO, a to najmä v prípadoch, keď charakter aktivít a výstupu projektu nedovoľuje primárne využitie záložného práva ako zabezpečovacieho inštitútu, prípadne vyžitie bankovej záruky vzhľadom na jej finančnú náročnosť.

V zmysle zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy vyplýva všeobecný zákaz vystavovať zmenky pre všetky rozpočtové a príspevkové organizácie okrem Ministerstva financií za zákonom stanovených podmienok. Z uvedeného vyplýva, že prijímateľa, ktorými

sú rozpočtové a príspevkové organizácie teda nemôžu vystupovať ako dlžníci v zmenkových vzťahoch a zmenka, ktorá by bola vystavená rozpočtovou alebo príspevkovou organizáciou, by bola vystavená v rozpore so zákonom, a teda neplatná.

Kľúčovou otázkou využiteľnosti zmenky je nevyhnutnosť dodržania formálnej stránky pri jej vystavovaní.

D) Ručenie

Ručenie je právny vzťah medzi veriteľom a treťou osobou – ručiteľom, ktorého obsahom je záväzok ručiteľa, uspokojiť pohľadávku veriteľa v prípade, ak ju neuspokojí sám dlžník. Ručenie vzniká písomným vyhlásením ručiteľa adresovaným veriteľovi. Na vznik ručiteľského záväzku nie je potrebný súhlas dlžníka.

Vzhľadom na výšku pohľadávok, ktoré vznikajú zo Zmlúv o poskytnutí NFP, je vhodné použiť tento zabezpečovací prostriedok v kombinácii s ďalšími zabezpečovacími prostriedkami, napríklad v kombinácii so záložným právom, resp. ako zabezpečenie na preklenovacie obdobie, kedy z nejakých dôvodov nie je možné zriadiť záložné právo (a to ani vo forme budúcej záložnej zmluvy alebo riadnej zmluvy so zálohom, ktorý je budúcou vecou), ale poskytovateľ má povinnosť plniť NFP. Je napríklad možné kombinovať záložné právo s ručiteľským záväzkom konateľa alebo spoločníka spoločnosti prijímateľa alebo člena predstavenstva, ktorý by ručil za záväzky spoločnosti svojim osobným majetkom, pričom vznik ručiteľského záväzku by bol naviazaný na splnenie odkladacej podmienky, napr. na porušenie konkrétnych povinností, ktoré by viedli k vzniku nezrovnalosti. Vzhľadom na výšku NFP, kedy výška osobného majetku zväčša rádovo nedosahuje výšku NFP, resp. ani aktuálne požadované NFP na základe priebežnej žiadosti o platbu, ide skôr o výnimočné, ako pravidelné prípady.